

WSA: Należność za pobyt mieszkańca domu pomocy społecznej może być potrącana z kwoty zasiłku okresowego - nawet jeśli po dokonaniu potrącenia pensjonariuszowi pozostaje niewiele środków.

### Kosztowne utrzymanie w domu pomocy społecznej a sytuacja jego mieszkańca

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Białymstoku rozpoznał skargę mieszkanki domu pomocy społecznej na decyzję samorządowego kolegium odwoławczego utrzymującą w mocy decyzję burmistrza będącego organem I instancji. Decyzja w przedmiocie ustalenia opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej miała - w przekonaniu skarżącej - doprowadzić do jej zubożenia i pozostawienia bez środków do życia. Organ I, a następnie II instancji ustalił bowiem kwotę obowiązkowej odpłatności za pobyt w DPS jej mieszkanki na poziomie 70% jej miesięcznego dochodu. Uzasadnienie decyzji opierało się na przeprowadzonym wywiadzie środowiskowym. Wynikało z niego, że pensjonariuszka pobiera zasiłek okresowy dla osoby samotnie gospodarującej, wobec czego dysponuje pewnym dochodem i jest w stanie pokrywać część kosztów swojego utrzymania. Kwota mająca pozostać do dyspozycji mieszkanki DPS po pobraniu 70% zasiłku została jednak uznana przez nią za sumę niewystarczającą, a wręcz krzywdzącą, pogłębiającą jej trudną sytuację. W odwołaniu od decyzji organu I instancji stwierdziła, że otrzymywany zasiłek okresowy nie powinien być traktowany jako dochód w rozumieniu przepisów ustawy o pomocy społecznej (u.p.s.), a organ powinien pozostawić do jej dyspozycji wyraźnie wyższą kwotę pieniędzy. Podniosła przy tym, że dom pomocy społecznej nie zapewnia jej wszystkich potrzeb, jak odzież, obuwie, środki czystości, dodatkowe artykuły spożywcze czy leki, a kwota pozostająca jej po odliczeniu 70% dochodu uniemożliwia pokrycie takich wydatków.

### Jak niewiele może pozostać w portfelu mieszkańca DPS po potrąceniach?

Pomimo przedstawienia "praktycznych" argumentów, samorządowe kolegium odwoławcze nie zmieniło jednak rozstrzygnięcia w zakresie potrącenia. Organ podniósł przy tym, że mieszkaniec domu pomocy społecznej jest w rozumieniu art. 61 ust. 2 pkt 1 podmiotem zobowiązanym do wnoszenia opłat w pierwszej kolejności - przed małżonkiem, zstępnymi, wstępnymi czy gminą. Ten sam przepis pozwala na potrącenie na ten cel maksymalnie 70% dochodów - więc tak, jak w opisywanym przypadku. Kolegium podważyło także twierdzenie pensjonariuszki o charakterze zasiłku okresowego, który nie powinien być zaliczany do pojęcia "dochodu". Powołując się na treść art. 8 ust. 3 u.p.s. wskazał, że dochód traktuje się jako suma miesięcznych przychodów z miesiąca poprzedzającego złożenie wniosku lub - w przypadku utraty dochodu - z miesiąca, w którym wniosek został złożony, bez względu na tytuł i źródło ich uzyskania. Od przychodów tych odlicza się wymienione w przepisie miesięczne obciążenie podatkiem dochodowym od osób fizycznych wraz z kosztami uzyskania przychodu, a także składki na ubezpieczenie zdrowotne i kwoty alimentów na rzecz innych osób. Taka wykładnia przepisów dokonana przez organy była bezpośrednią przyczyną wystosowania skargi.

Wśród zarzutów skargi pensjonariuszka domu pomocy społecznej wymieniła ogólne naruszenie jej konstytucyjnych praw mające postać pozostawienia do jej dyspozycji kwoty mniejszej niż 50% kryterium dochodowego wynoszącego 1010 zł miesięcznie. Wskazała przy tym, że jest osobą gospodarującą samodzielnie i umieszczoną w DPS wbrew swojej woli. Odbieranie jej znacznej części dochodów miało prowadzić do pogłębienia jej życiowych trudności, ponieważ kwota pozostająca po odliczeniach pozwalała na dokonanie tylko kilku najbardziej niezbędnych wydatków, jak chociażby opłacenie doładowania telefonu, listów poleconych kierowanych do urzędów, najtańszych kosmetyków czy cukru. Fakt ten zrodził wątpliwość co do prawnej i etycznej zasadności nakładania na taką osobę obowiązku łożenia na swoje utrzymanie do takiego poziomu. W odpowiedzi na skargę organ pomocy społecznej

stwierdził jednak, że pomimo dostrzegania indywidualnej sytuacji skarżącej, pozostaje związany przepisami u.p.s., które nie przewidują możliwości odstąpienia od ustalenia odpłatności w sytuacji, gdy dochód strony podlega uwzględnieniu na podstawie wspomnianej ustawy.

### **Prawne pojęcie "dochodu" nie pozwala na modyfikowanie wykładni**

Sąd potraktował opierającą się na tych wątpliwościach skargę jako niezasługującą na uwzględnienie. Uzasadniając swoje rozstrzygnięcie wskazał na przepisy art. 60 ust. 1 i ust. 2 u.p.s., z których wynika zasada odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej do wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca. Mając na uwadze obowiązującą na podstawie art. 61 u.p.s. kolejność osób odpowiedzialnych za wnoszenie opłat, Sąd wskazał, że skarżąca pensjonariuszka była odpowiedzialna za pokrycie kosztów własnego utrzymania. Z racji niskich osiąganych dochodów niewystarczających do pokrycia kwoty średniego miesięcznego kosztu utrzymania, zasadne było nałożenie na nią obowiązku odpłatności w wysokości do 70% dochodu, tak jak miało to miejsce. Odnosząc się do kwestii wliczania zasiłków okresowych do puli dochodów, Sąd - zgodnie ze stanowiskiem samorządowego kolegium odwoławczego - podkreślił, że art. 8 u.p.s. nie daje podstaw do odliczenia takiego zasiłku; w świetle art. 8 ust. 4 odliczeniu podlegają inne formy wsparcia, jak zasiłek celowy czy jednorazowe świadczenia socjalne - lecz nie comiesięczna kwota wsparcia. Jak wskazał Sąd, taka interpretacja pojęcia "dochodu" znajduje potwierdzenie w orzecznictwie. Pomocne jest w tym precyzyjne określenie przez ustawodawcę konkretnych składników, jakie podlegają odliczeniu od ogólnego dochodu danej osoby, jak również składników, które w ogóle nie są do niego wliczane. Przepisy art. 8 ust. 3 i ust. 4 u.p.s. wymieniają je enumeratywnie w ramach katalogu zamkniętego. W konsekwencji niemożliwe jest dokonywanie rozszerzającej wykładni składników ani dodawanie do tej listy innych źródeł pieniędzy. Wliczanie zasiłków okresowych - a także stałych - do pojęcia "dochodu" zostało potwierdzone m.in. prawomocnym wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Opolu z 10 maja 2016 r. (sygn. II SA/Op 36/16).

Konieczność ścisłej interpretacji przepisów sprawia, że pomimo faktu dysponowania przez skarżącą bardzo niską sumą pieniędzy po dokonaniu potrąceń, uwzględnienie skargi zgodnie z jej wnioskiem nie było możliwe. Wynika to z bezwzględnego charakteru powołanych przepisów u.p.s. i niedopuszczalności dokonania kontroli decyzji organów pomocy społecznej inaczej niż w oparciu o kryterium legalności. Uwagi obejmujące trudną sytuację materialną czy zastrzeżenia do sposobu funkcjonowania placówki nie były okolicznościami zdolnymi do podważenia zgodności z prawem zaskarżonej decyzji.

Wyrok praktycznie ilustruje zasadę "twarde prawo lecz prawo". Niezależnie od trudnej sytuacji pensjonariusza, w rozumieniu przepisów u.p.s. to on jest pierwszą osobą zobowiązaną do pokrywania kosztów swojego utrzymania. Obliczenie dochodów, które w razie potrzeby mogą zostać potrącone nawet w 70%, musi odbywać się na podstawie precyzyjnych przepisów wymieniających składniki wliczane do indywidualnego dochodu danej osoby. Choć decyzja odnosząca się do mieszkańca placówki może sprawiać wrażenie niekorzystnej, jej podważenie często nie jest w ogóle możliwe.

*Wyrok WSA w Białymstoku z 3 września 2026 r. (sygn. II SA/Bk 424/26) - orzeczenie nieprawomocne*

Źródło: [CBOSA](#)